

I 272 år har Olle Olssons skvaltkvarn vårdats

ELLÖS: I Bro, längs den gamla vägen till Hälleviksstrand, finns en gammal skvaltkvarn bevarad. Den byggdes redan 1734 och har vårdats ömt av Morlanda hembygdsförening ända sedan 1950-talet. Erik Jacobsson är ordförande i föreningen och tar S-P med på husesyn.

I bäckravinen, som får sitt vattenflöde från Wassdals vatten, har det funnits hela sju kvarnar, även om inte alla var i drift samtidigt.

Kvarnverksamheten har sina anor ända bak i medeltiden och ända fram på 30-talet fanns en av kvarnarna kvar i drift. Det är den som står där och tronar än i dag, svarttjärad och med nygammalt tegel på taket.

Den kvarvarande kvarnen var nummer fem nedifrån räknat och ovanför den fanns en gång ytterligare två.

Skvaltkvarn

Det finns olika typer av kvarnar och den i Bro är en skvaltkvarn. En skvaltkvarn är vattendriven och har en lodrät axel med ett vattenhjul som roterar i samma vågräta plan som stenparet. På en skvaltkvarn sit-

Under kvarnen finns plats för två rejäla skovelhjul men det är bara ett som sitter på plats. Här leds idag inte fram något vatten eftersom man inte är säker på att kvarnen skulle klara detta.

Det är en mäktig syn när man väl står uppe vid kvarnen och kan se ner över forsen och grunderna som finns kvar efter de andra kvarnarna. Erik Jacobsson är glad att de kunnat ta hand om platsen på detta sätt.

ter vattenhjulet under kvarnen.

Trolligen är skvaltkvarnsmodellen äldre än hjulkvarnen och den var populär på grund av att den inte behövde lika mycket vatten för att få hjulen att snurra.

Många ägare

1734 byggdes den kvarn

man kan beskåda helt intakt än idag. Den byggdes av Olle Olsson som ägde gården Bro Nedergård.

Genom årens lopp har det varit många olika ägare till kvarnarna och 1950 lämnades kvarnen som gåva till Morlanda hembygdsförening.

– Det blev vårt första stora projekt, berättar Erik Jacobsson som är ordförande för föreningen. Fast när kvarnen kom i föreningens ägo var han inte aktiv i styrelsen, men medlem i föreningen var han.

Massor av jobb

Här har varit massor av jobb genom åren. Hela taket lades om när kvarnen hamnade i händerna på hembygdsföreningen och nu har det lagts på nytt, gammalt tegel.

Efter skyfallen för några år sedan var man tvungna att tjära om hela kvarnen ordentligt eftersom vattnet sköljt bort stora delar av det skyddande lagret. Här finns alltid något att pyssla med.

– Det stora jobbet här är att röja undan allt sly för att hålla platsen öppen för besökare, berättar Erik.

30 meters fall

Längs en väg som föreningens aktiva håller öppen, kommer man upp till kvarnen. Det är 30 meters fallhöjd och promenaden känns i benen. Men väl där uppe kan man pusta ut på en alldeles nygjord ljugarbänk.

I dörren sitter ett hänglås och nyckeln har Erik i fickan.

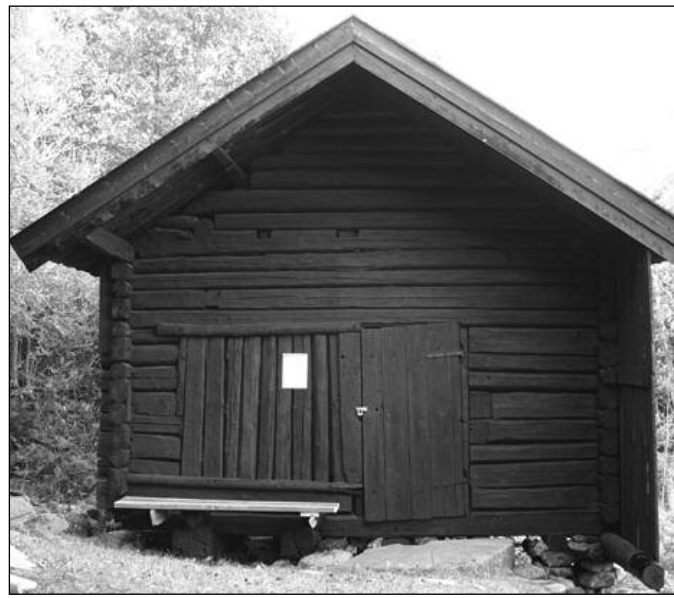
Idag är det han som är guide men normalt är det Jimmy Axelsson i Lillebro som är tillsyningsman för kvarnen. Han kan också visa den för den som är intresserad av att se insidan.

I Wassdals vatten hade man förr dämmen som reglerade vattenflödet till kvarnarna. Detta är Erik sugen på att återskapa men några planer att få kvarnen i drift har han inte.

– Nej, jag är helt emot det, säger han och menar att det finns ingen som vet om kvar-

Inne i kvarnen kunde det bli halt med mjölet som spilldes och det gällde för mjölnaren att ha ordentligt på fötterna. Träskor med broddar fyllde sin funktion.

Kvarnbyggnaden är alldeles svart av tjära. Föreningen var tvungna att tjära om kvarnen efter de stora skyfallen som var på västra Orust för några år sedan. De stora vattenmassorna sköljde bort den tjära som fanns på väggarna.

nen skulle klara att sättas igång efter så många år.

– Det är bättre att man kan visa upp kvarnen i det här fina skicket, säger Erik.

Hembygdsföreningen hoppas på att så småningom få kvarnen k-märkt.

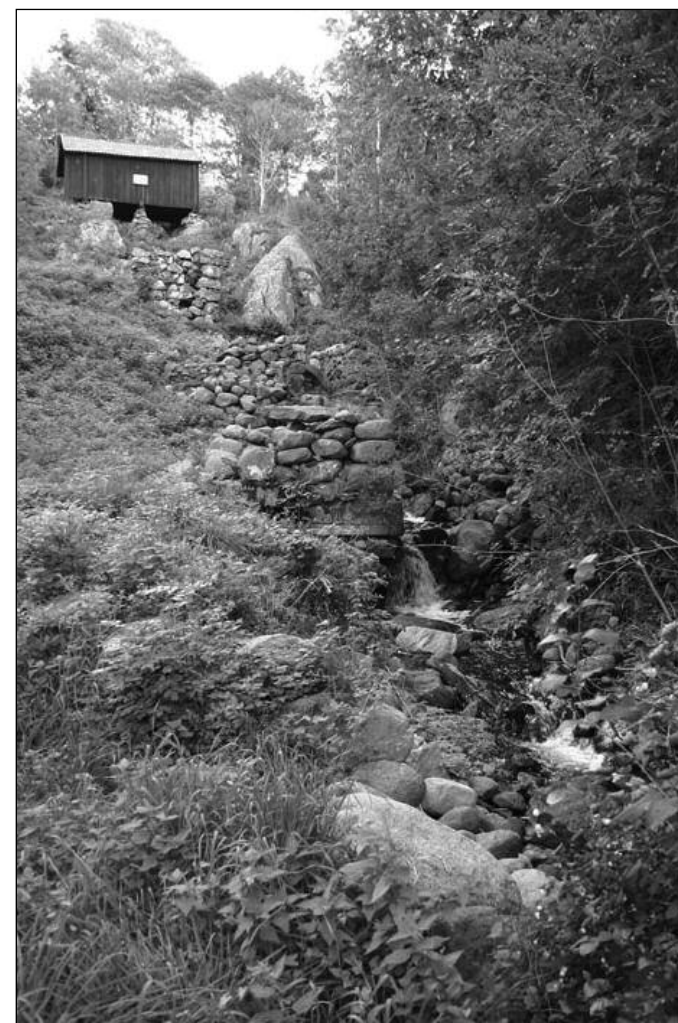
Utflyktsmål

Platsen är fin att ta med sig kaffekorgen till. Om man inte orkar att kravla sig upp hela vägen till kvarnen kan man ta av lite tidigare och då hamnar

man mitt i ravinen.

Där har en gammal kvarnsten tagits tillvara och får nu agera bord för kaffesugna besökare.

Arkivtext och bild: Stenungsundsposten

Den kvarnbyggnad som finns kvar idag var nummer fem nedifrån räknat. Ovanför den fanns ytterligare två. Alla var dock inte i drift samtidigt.

Gångjärnen som dörren hänger på är med största säkerhet från 1700-talet då kvarnen byggdes.